

TOSHKENT IRRIGATSIYA VA QISHLOQ
XO'JALIGINI MEXANIZATSIYALASH
MUHANDISLARI INSTITUTI

FAN: YER TUZISHNI LOYIHALASH

15

**MAVZU: ER TURLARIDAN FOYDALANISH VA
ULARNI MUHOFAZA QILISH B'YIICHA ISCHI
LOYIHALAR .**

Khafizova Zulfiya
Kholmuratovna

Yerdan foydalanish kafedrası
katta oqituvchisi

- **33-МАВЗУ: ЕР ТУРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ВА УЛАРНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ БЎЙИЧА ИШЧИ ЛОЙИҲАЛАР**

-

- **Режа:**

- **1. Тайёргарлик ишлари.**
- **2. Смета-молия ҳисоб-китоблари ҳужжатлари.**
- **3. Пичанзор ва яйловларни яхшилаш.**
- **4. Пичанзорлар ва яйловларни яхшилашнинг ишчи лойиҳаси таркиби ва мазмуни**

-

**Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 19
августдаги 689-сон қарорига**

**Агроўрмон мелиорация тадбирларининг
ишчи лойиҳасида ўрмон дарахтлари
тизимини яратиш, далаларнинг
ҳимояланганлигини ошириш, ўрмон
дарахтларини экиш ва уларни
парваришлашнинг оқилона
технологияси масалалари кўриб
чиқилади. Тадбирлар таркибига мавжуд
дарахтларни тузатиш ва яхшилаш,
янгиларини яратиш бўйича ишлар
киритилади.**

давоми

- Тайёргарлик ишлари асосида агроўрмон мелиорация тадбирларининг турлари ва ҳажми ҳамда ишчи лойиҳасини ишлаш учун топшириқда акс эттириладиган бошқа кўрсаткичлар аниқланади. **Қишлоқ хўжалик корхонасида агроўрмон мелиорация тадбирларининг ишчи лойиҳасини ишлаш учун топшириқ**

-

ДАВОМИ

- Хўжалик майдони-ҳаммаси:
- Шу жумладан:
- ҳайдалма ерлар
- яйловлар ва пичанзорлар
- Лойиҳаланган иҳота дарахтлари майдони - ҳаммаси
- Шу жумладан:
- дала ҳимоя
- сувларни тартибга солувчи
- йўллар ёкасидаги
- жарликлар ёнидаги
- сув хавзалари қирғоқлари бўйлаб

Ишлар қўйидагилар ҳисобига

молияланади:

қишлоқ хўжалик органлари орқали

давлат бюджети

ўрмон хўжалиги органлари орқали

давлат бюджети

Жами молиялаш

Ишларни бажарувчи

ДАВОМИ

- **Ишчи лойиҳани ишлаш учун олдин тузилган хўжаликдаги ички ер тузиш лойиҳаси асос ҳисобланади. Шунга мос тарзда, унинг чизма қисми хўжаликда ички ер тузиш лойиҳасининг аниқланган чизмаси (лойиҳа плани) ҳисобланади, унда хўжалик ҳудудидаги ҳар бир турдаги дарахтларнинг жойлашган ўрни аниқ кўрсатилган.**

Бу вазиятда ишларни бажариш технологияси тупроқларга ишлов бериш, дарахтларни ўтказиш ва кўчатларни парваришlash усулларини ўз ичига олади. Ишларнинг тўла рўйхати ва уларнинг такрорланиши, смета ҳисобларида жойлашиши, агрегатлар таркиби ҳар бир турдаги дарахтларни яратиш агротехникаси, дарахтларнинг асосий турлари 1 га ҳисобига кўчатларга бўлган талаб, одатда, технологик чизмаларда акс эттирилади.

давоми

Ишчи лойиҳага лойиҳа-смета ҳужжатларини, агроўрмон мелиорацияси объектларининг жойлашиши планини ва ш.ў. тасдиқлаш тўғрисидаги баённома (буйруқ) ҳам илова қилинади. Архив нусхаси таркибига қўшимча тарзда дала изланишлари журналлари ва чизмалари киритилади. Агроўрмонмелиорацияси тадбирлари самарадорлиги капитал харажатларнинг қопланиш муддати, ҳимояланган майдонлардан олинадиган қўшимча соф даромад билан тавсифланади.

- **1.Пичанзор ва яйловларни яхшилаш**
уларнинг унумдорлигини ва
маҳсулдорлигини ошириш, пичанзорлар ва
яйловларни парваришlash бўйича ишларни
механизациялаш учун ҳудудий шароитлар
яратиш мақсадида ўтказилади. Бунинг
ҳаммаси озуқа базасини мустаҳкамлашга,
моллар маҳсулдорлигининг ва чорвачилик
маҳсулотлари ишлаб чиқаришнинг
ҳажмлари ўсишига ёрдам этади.

- **Ишчи лойиҳа ер турларини яхшилаш бўйича тадбирларни асослашни, ишларни бажариш технологиясини, уларнинг ҳажмини ва зарур ресурсларни (уруғлик, ўғитлар ва бошқ) ўз ичига олади**

- **Кам ва йўқолиб кетаётган ўсимликлар, ёввойи ҳайвонлар ва қушларни муҳофазалаш бўйича тадбирлар ҳам назарда тутилади. Ишчи лойиҳа яйловлар ва пичанзорлар ҳудудларини ташкил этиш бўйича тадбирлар билан, агар улар хўжаликда ички ер тузиш лойиҳасида киритилмаган бўлса, тўлдирилиши мумкин**

Лойиҳа босқичлари

Тайёргарлик
ишлари

2. Лойиҳани
тузиш

3. Лойиҳани амалга
оши-риш

Лойиҳа таркиби

```
graph TD; A[Лойиҳа таркиби] --> B[Яхшилашга мўл-жалланган пичанзор ва яйловлар участкаларини танлаш ва улар тавсифи.]; A --> C[Лойиҳалаш учун топшириқни ишлаш.]; A --> D[Махсус изла-нишлар ўтказиш (геоботаника, туп-роқ, тупроқ мелиорация ва бошқ.).];
```

Яхшилашга
мўл-жалланган
пичанзор ва
яйловлар
участкаларини
танлаш ва улар
тавсифи.

Лойиҳала
ш учун
топшири
қни
ишлаш.

Махсус изла-
нишлар
ўтказиш
(геоботаника,
туп-роқ,
тупроқ мелио-
рация ва
бошқ.).

**Яхшиланган пи-
чанзор ва
яйловлар
ҳудудини тузиш
(агар хўжаликда
ички ер тузиш
лойиҳаси
тузилма-ган ёки
эскирган бўлса)**

**Ер
турларини
яхшилаш
техно-
логиясини
ишлаш.**

**Смета
молия
ҳисоб-
китоблари
ва
лойиҳани
асослаш**

Лойиҳа элементлари-1.1

- 1. Лойиҳа олди материалларини ўрганиш (ер тузиш чизмалари, пичанзор ва яйловларни яхшилашни хўжаликда ички ер тузиш лойиҳаси).
- 2. Тупроқ ва геоботаника изланишлари материалларини ўрганиш.
- Яхшиланадиган участкалар майдонларини ва улар жойлашган жойлар-ни хўжалик планида аниқлаш.

1.2-

- 1. Дала изланишлари, ишларнинг ҳажмини ва турларини, участкаларнинг жойлардаги чегараларини аниқлаш.
- 2. Хўжаликда ички ер тузиш лойи-ҳаси бўйича лойиҳаланган яйлов ва пичанзор алмашишларга мос тарзда яхшилаш навбатини аниқлаш.
- 3. Ишларни йиллар ва бажарувчилар бўйича тақсимлаш.

1.3-

- 1.Участкаларнинг жуда мураккаб шароитларини аниқлаш (эрозияга учраш, захлашиш, шўрланиш) ва уларни яхшилаш бўйича олдиндан тавсиялар тайёрлаш
- 2.Ўсимликларнинг биоиклимий таркибини ва уни алмаштиришнинг мақсадга мувофиқлигини баҳолаш (наёб ва йўқолиб бораётган ўсим-лик турларини сақлашни ҳисобга олиб).

- Яйловлар ва пичанзорларни фермалар ва бригадаларга бириктириш.
- Пода (ўтар) участкаларини жой-лаштириш.
- Яйлов ва пичанзор алмашишлар-ни ишлаш.
- Навбат билан моллар қамаб бо-қиладиган майдонларни ва пичанзор алмашиш участкаларини жойлаш-тириш.
- Пода йўлларини, ёзги лагерлар-ни, сув манбааларини ва йўл тармо-ғини жойлаштириш. -2.1

- Ер турларини яхшилаш бўйича ишларни ўтказишнинг намунавий технологик чизмаларини танлаш.
- Участкаларнинг технологик хусу-сиятларига боғлиқ ҳолда ишларни ба-жаришнинг ва техника ҳаракати-нинг оқилона усулларини аниқлаш.
- Тошлар, тўнқалар, ёғочлар тўп-ланадиган ишчи майдончаларини жойлаштириш.
- Маданли ва органик ўғитларга, оҳакка ва ш.ў. бўлган талабни ҳисоблаш.
- Техникага, моддий ва меҳнат ре-сурсларига бўлган талабни ҳисоблаш-**2.2**

2.3

- 1. Локал сметаларни тузиш.
- 2. Объект сметаларини тузиш.
- 3. Йиғма смета ҳисобини тузиш.
- 4. Соф даромадни, йиллик харажат-ларни ва капитал харажатларнинг қопланиш муддатини ҳисоблаш

3

- Лойиҳани жойларга кўчириш бўйича ишчи чизмаларни тузиш.
- Материалларга, пулга ва бошқа ресурсларга бўлган талабларни йиллар бўйича тақсимлаб участкаларни яхшилаш режасини тузиш.
- Ишчи лойиҳасининг бажарилиши устидан муаллифлик ва техник назорат ўрнатиш.
- Пайдо бўладиган ўзгаришларни ҳисобга олиб, ишчи лойиҳага тузатишлар киритиш.

Ерларни рекултивациялаш қўйидаги мақсадларни кўзлайди:

қишлоқ
хўжалик
ерларининг
бузилган
участкалари
да
тупроқларни
нг физик,
кимёвий ва
биологик
хусусиятлари
ни тўла ва
қисман
тиклаш

бузилган
участкаларни
нг технологик
хусусиятларин
и (рельефи,
шакли ва
бошқ.),
уларни
хўжаликда
фойдаланишг
а ўз вақтида
қўшиш учун,
оптималлаш

бузилган
ерлардан
оқилона
фойдаланишн
и ва улар
ҳудудини
тузишни
ташқил этиш

Бунда
лойиҳаланган
тадбирларнин
г иқтисодий,
ижтимоий ва
экологик
самарадорлик
лари
таъминланган
бўлиши керак

- **Рекультивациялаш самарадорлигини баҳолаш ҳар хил кўрсаткичлар бўйича ўтказилади. Уларни танлаш ишланаётган тадбирларнинг даражаси ва масштабига, рекультивацияланган ерлардан мўлжалланаётган фойдаланишга ва бошқа омилларга боғлиқ бўлади.**

- Қуйидагилардан энг кўп фойдаланилади:
- капитал харажатларнинг умумий (абсолют) самарадорлиги;
- йиғма иқтисодий ва экологик самара;
- капитал харажатларнинг нисбий иқтисодий самарадорлиги

- **Ишчи лойиҳаларда рекультивациялаш капитал харажатларининг умумий самарадорлиги кўрсаткичи соф даромад ўсиши миқдорининг ва ижтимоий-экологик самаранинг ерларни рекультивациялашнинг техник ва биологик босқичлари, ҳамда кейинчалик қишлоқ хўжалиги учун ўзлаштириш ва фойдаланиш харажатлари миқдorigа нисбати сифатида аниқланади**

- **БЛИЦ СУРОВЛАРИ:**

- **1. Яйловлар ва пичанзорларни яхшилаш бўйича ишчи лойиҳасининг технологик қисмига нималар киради?**
- **2. Ҳар хил ишчи лойиҳаларини ишлашдаги смета-молия ҳисоб-китоблари хусусиятлари.**
- **3. Ишчи лойиҳаларининг иқтисодий самарадорлигини аниқлаш учун фойдаланиладиган усуллар ва кўрсаткичлар.**

Мавзуни мустақил ўрганиш учун тавсия қилинаётган адабиётлар

Асосий:

1. Аvezбаев С , Волков С.Н. Ер тузишни лойиҳалаш. - Т.: «Янги аср авлоди», 2004. – 786 б.
2. Avezbaev S., Volkov S.N. Yer tuzishni loyihalash. - Т.: “Faylasuflar milliy jamiyati”, 2007. – 470 б.
3. S.Avezbaev, T.Karabayeva. Yer tuzish. - Т.:ТДАУ, 2005. – 305 б.
4. Землеустроительное проектирование. Под.ред. проф. С.Н.Волкова. - М.: «Колос», 1997. – 608 б.

Қўшимча:

1. Ўзбекистон Республикасининг Ер кодекси ва қишлоқ хўжалигига оид қонунлар ва қонун ости ҳужжатлари.
2. [www. Ziyo. net](http://www.Ziyo.net)
3. [http:www. guz. Ru](http://www.guz.Ru)

TOSHKENT IRRIGATSIYA VA QISHLOQ
XO'JALIGINI MEXANIZATSIYALASH
MUHANDISLARI INSTITUTI

E'TIBORINGIZ UCHUN RAHMAT!

YER RESURSLARINI
BOSHQARISH FAKULTETI

+ 998 71 237 1993

z.khafizova@tiame.uz

@zulfiyaxafizova

Khafizova Zulfiya
Kholmuratovna

Yerdan foydalanish
kafedrasida katta
oqituvchisi